

Studiegids tweejarige masterroute Remonstrants Seminarium

Bert Dicou, Christa Anbeek en Elza Kuyk

periode 2019-2020

versie 14 juni 2019

Inhoud

1. Beroepsbeeld, eindtermen, doelstelling en competenties
2. Globale opzet van het studieprogramma 2019-2020
3. Wijzigingen en overgangsregelingen t.o.v. curriculum t/m 2019
4. Modulebeschrijvingen
 - a. Privatissimum Bijbel (extra-curriculair)
 - b. Remonstrantica
 - c. Vrijzinnig Pastoraat
 - d. Praktische Ecclesiologie
 - e. Dialoog
 - f. Bijbel en Homiletiek
 - g. Liturgie
 - h. Stage
 - i. Proponentsscriptie
5. Seminariumbijeenkomsten
6. Proponentsexamen
7. Voorwaarden en kosten

Bijlagen

- a. Opleidingsovereenkomst Remonstrants Seminarium
- b. Stagegids 2019-2020 (juni 2019, *separaat bijgevoegd*)

190515 Studiegids tweejarige master Remonstrants Seminarium 2019-2020 CONCEPT

De tweejarige masterroute bestaat uit een eenjarige master Spiritual Care van de Faculteit Religie en Theologie van de Vrije Universiteit (waarvoor vrijstelling soms mogelijk is op basis van een reeds met goed gevolg afgelegde overeenkomstige studie, vast te stellen door het seminarium). Deze studiegids beschrijft de vereisten en programma van het twee studiejaar van deze route. De route is toegankelijk voor wie door het College van Curatoren tot de opleiding is toegelaten.

Beroepsbeeld

Uit: Beleidsplan Remonstranten, Algemene Vergadering van Bestuur, 2014, pp. 41-44.

TOEKOMSTIG PROFIEL THEOLOOG PREDIKANT

Op macroniveau is er vanaf 1960 sprake van een fragmentarisering en onoverzichtelijkheid van het religieuze (levensbeschouwelijke) veld. Voor 1960 is er een heldere indeling: je hebt katholieken versus protestanten, klerikalen versus leken, kerken versus sekten. De indeling is helder en duidelijk, maar na 1960 wordt het veld gepluraliseerd en geglobaliseerd, honderden religies en religieuze bewegingen buitelen over elkaar heen. Voor individuen brengt deze situatie meer vrijheid, maar ook onoverzichtelijkheid. Er is een grote keuzemogelijkheid: boeddhisme, soefisme, hindoeïsme, allerlei vormen van yoga, en ook niet-geloven is een keuzemogelijkheid geworden, zoals de Canadese filosoof Charles Taylor in zijn studie over secularisatie laat zien. Verbindingen tussen de verschillende domeinen, zoals bijvoorbeeld onderwijs, wetenschap en politiek verdwijnen ook meer en meer. In het verleden was religie het cement dat de verschillende onderdelen met elkaar verbond (binnen de zuilen).

Op mesoniveau is er een verandering waar te nemen van een paar machtige kerken, naar concurrentie tussen religies die steeds groter wordt. Religies worden hierdoor flexibeler en ondergaan vernieuwing en herstructurering. Er komen nieuwe interpretaties van geloofsvoorstellingen, die voortdurend worden geactualiseerd. Er is een veelheid aan vormen en ideeën. Die verandering, flexibilisering, herstructurering, pluralisering, voortdurend nieuwe ideeën en vormen zien we ook bij de remonstranten goed terug. Participatie en 'belonging' zijn niet meer vanzelfsprekend – 'believing without belonging' is meer gangbaar geworden. Verbindingen tussen organisaties zijn afgebrokkeld, individuen participeren in verschillende organisaties, met sterk wisselende rollen en verwachtings- en waardenpatronen. Op het micro- of individuele niveau is er sprake van religieuze ontheemding en chronisch zoekgedrag van individuen. Er is een enorme opwaardering van het individu en de subjectieve beleving, er is een cultus van authenticiteit (aldus Hellemans), niet de organisatie stuurt aan, maar het individu is de draaischijf geworden. Er is sprake van de 'heretical imperative'. Iedereen is verplicht om een ketter te zijn en zijn eigen levensbeschouwing overeenkomstig zijn eigen aard en strevingen te boetseren. Mensen worden gedreven door een onduidelijk en onvervuld verlangen, pelgrimage en onderweg zijn zijn karakteristiek voor geïndividualiseerde religiositeit. Een gemeenschappelijke taal ontbreekt! Hier is een probleem: als leven moeilijk en chaotisch is, ook nog de moeilijke taak om betekenis te vinden – een huis voor het onvervulde verlangen.

Veranderingen op deze drie niveaus vormen uitdagingen om na te denken over toekomstig beleid en toekomstig profiel van theoloog/predikant en de opleiding die daarbij passend is.

Belangrijk is dat de theoloog/predikant kennis heeft van en inzicht in ontwikkelingen op levensbeschouwelijk gebied op macro-, meso- en microniveau en de bijzondere uitdagingen die hiermee gepaard gaan. Theologen/predikanten dienen competenties te hebben die hen in staat stellen om zich zowel op macro-, meso- als microniveau te kunnen bewegen en hier iets te bieden hebben. Je zou erover kunnen nadenken of een differentiatie binnen een convent van predikanten hierbij wenselijk is.

Op macroniveau zijn er theologen nodig die in algemeen begrijpelijke menselijke taal (dus niet binnen-christelijk) filosofisch en theologisch kunnen analyseren wat er gaande is, en die zich kunnen mengen in het maatschappelijk debat. Door de fragmentatie en differentiatie dreigt de 'min of meer

gemeenschappelijke taal' waarmee nagedacht en gediscussieerd werd over belangrijke levensbeschouwelijke onderwerpen en waarden verloren te gaan (is al verloren gegaan). Er treedt een psychologisering, economisering en juridisering op van wat vroeger als levensbeschouwelijk en existentieel (en als dieptedimensie van de samenleving) werd gezien.

Op mesoniveau hebben we theologen nodig die kunnen zien dat naar binnen gekeerd zijn en alsmaar bezig zijn met de vraag naar de eigen identiteit een zwaktebod is. De traditie dient gekoesterd te worden als belangrijke bron van verzamelde wijsheid door de eeuwen heen. Maar tevens dient er gezocht te worden naar hoe deze traditie in gesprek kan worden gebracht met mensen binnen en buiten de kerk die op zoek zijn naar een waardevolle gemeenschap waar je met plezier naar toegaat – waar gebruik wordt gemaakt van eigentijdse vormen van communicatie (preek?) – waar mensen uitgedaagd worden om na te denken, in actie te komen, te verwoorden wat hen beweegt en verbindingen te leren zien met anderen, andere tijden, andere (on)gelovigen, andere culturen. Op landelijk niveau dient te worden nagedacht welke organisatiestructuren passend zijn om het doel van onze organisatie zo goed mogelijk te ondersteunen.

Op microniveau hebben we theologen en predikanten nodig die beseffen dat voor velen, ook binnen de kerk, de traditionele geloofstaal onbekend terrein is geworden. Juist op de breukpunten van het leven kan dit een groot probleem zijn – vooral voor mensen die helemaal buiten geloofsgemeenschappen staan. Op microniveau dienen we te gaan inzien dat de gemeenschap van gelovigen niet bestaat uit 5000 remonstranten (leden en vrienden), maar een flexibele gemeenschap is van zoekers en zwervers die een huis willen vinden. Op microniveau ligt misschien wel de grootste missionaire opdracht om de hongerige te voeden en de dorstige te drinken te geven. Predikanten weten hoe dat kan en moet, maar zij zullen zich in woord en gebaar dienen aan te passen aan degenen die hun taal niet meer verstaan.

Aanbeveling: In overleg met seminarium en Convent dient een visie op het predikantschap te worden ontwikkeld die recht doet aan de veranderingen in onze samenleving. Daarnaast dient de opleiding er ook voor te zorgen dat remonstrantse theologen/predikanten breed inzetbaar zijn in de samenleving. Er zijn immers steeds minder banen beschikbaar als remonstrants gemeentepredikant. De aantrekkelijkheid van de opleiding – gezien vanuit het beroepsperspectief – neemt af. De uitdaging is om veranderingen in te bedden in een opleiding tot predikant die ook tegemoet komt aan de vraag die gemeenten stellen aan predikanten: op een hoog niveau - een hoog emotioneel en intellectueel niveau - uitdrukking geven aan de waarden van het christelijke geloof. In alle gevallen dienen we recht te doen aan de talenten van predikanten. Zowel tijdens de opleiding als daarna.

Aanbeveling: De hierboven beschreven systematiek (macro/meso/micro-niveau) is uitgangspunt bij het verdere ontwerp van de predikantsopleiding.

Aanbeveling: Naast de aandacht voor tekstuele uitingen maakt Rb een begin met de productie van multi-mediale uitingen. Predikanten worden hier nadrukkelijk bij betrokken.

Eindtermen Remonstrants Seminarium

Het programma heeft de volgende eindtermen. De afgestudeerde beschikt over:

1. voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitude om het remonstrants predikantschap in de laat-moderne samenleving in een voortgaand leerproces zelfstandig te kunnen uitoefenen;
2. voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitude om als theoloog in diverse werkvelden (zorg, media, justitie, defensie, onderwijs, organisaties) in een voortgaand leerproces zelfstandig een beroep te kunnen uitoefenen;
3. verdiepte kennis en inzicht op het gebied van de christelijke levensbeschouwing in de hedendaagse seculiere samenleving zodanig dat hij of zij de hermeneutische vertaalslag van klassieke theologie naar hedendaags geloven kan maken;
4. gevorderde beheersing van academische vaardigheden, en het vermogen om door middel van zelfstandig methodisch onderzoek bij te dragen aan de ontwikkeling van een onderdeel van de theologie.

Doelstelling

Als algemeen einddoel voor deze post-master geldt dat de student voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitude verwerft om het predikantschap en andere theologische beroepen in de laat-moderne samenleving in een voortgaand leerproces zelfstandig te kunnen uitoefenen. Het gaat dus om het aanleren van een theologische en professionele bekwaamheid tegen de achtergrond van en in gesprek met de huidige seculiere context. Dat wil zeggen dat de student bij afronding van de opleiding beschikt over de volgende competenties:

Hermeneutische en heuristische competenties

1. **Kennis:** de student beschikt over een grondige theologische kennis, die hem/haar in staat stelt op wetenschappelijk verantwoorde wijze belangrijke bronnen (waaronder de bijbel) en tradities te bestuderen, verstaanbaar uit te leggen en op constructieve wijze in contact te brengen met mensen binnen en buiten de kerk in de huidige seculiere context;
2. **Vaardigheden:** de student beschikt over de ambachtelijke en agogische vaardigheden die nodig zijn om de gemeente en haar leden procesmatig in haar ontwikkeling te begeleiden. De student beschikt over de communicatievaardigheden die het mogelijk maken te functioneren in een geloofsgemeenschap waarin mensen met verschillende achtergronden, opleidingen en geloofsbelevingen deelnemen. De student beschikt over de ambachtelijke, agogische en communicatieve vaardigheden die het mogelijk maken om als theoloog binnen diverse professionele contexten (zorg, justitie, defensie, media, onderwijs, bedrijfsleven) te kunnen functioneren;
3. **Inzicht:** de student is in staat een gecompliceerde situatie in de veelvoudige werkelijkheid van de gemeente (N.B. hier wordt gemeente breed opgevat en omvat ook diverse professionele contexten waarbinnen de moderne theoloog werkzaam kan zijn) te analyseren en daarbij de meest bruikbare theoretische kennis ter verheldering te gebruiken. De student is vertrouwd met de eigen kerkelijke traditie. De student is in staat om zichzelf/haarzelf theologisch in de breedte van de kerken en de samenleving te positioneren.
4. **Attitude:** de student is zich bewust van de wijze waarop zijn/haar persoon een

instrument is in de ambts- en professionele uitoefening. De student is zich bewust van de eigen mogelijkheden en beperkingen ten aanzien van de theologische beroepsuitoefening (i.p.v. predikantschap) en heeft getoond op het eigen optreden te kunnen reflecteren en dit constructief in te kunnen zetten in een permanent leerproces. De student is bekend met de wijze waarop hij of zij creatief kan omgaan met de persoonlijke ontvankelijkheid en weerbaarheid en de balans tussen bijvoorbeeld nabijheid en distantie, cognitie en emotie, privé en professioneel.

Deze doelen zijn vertaald naar de diverse onderdelen in het programma. Steeds is van belang dat er gewerkt wordt vanuit de beoogde integratie tussen het leren op beroepsmatig én persoonlijk niveau.

Beroepsmatige competenties

5. **Spiritualiteit:** De student kan reflecteren op zijn/haar eigen spirituele biografie en deze in verbinding brengen met belangrijke spirituele bronnen en/of stromingen. De student kan de eigen spiritualiteit plaatsen en omschrijven tegen de achtergrond van de hedendaagse pluralistische samenleving.
6. **Communicatie:** De student is in staat om een inschatting te maken van geëigende communicatievormen in verschillende situaties en deze te hanteren. De student is in staat om de eigen geloofstraditie te communiceren in relatie tot culturele en sociale ontwikkelingen. De student is in staat tot beargumenteerde deelname aan theologische en ethische discussies, pastorale gesprekken en de reflectie daarop. De student kan kritische en opbouwende feedback geven bij het leerproces van zichzelf en van anderen. De student heeft beschikking over een goede schriftelijke vaardigheid om in vorm van verslagen, papers en gepopulariseerde uiteenzettingen theologische vraagstukken te communiceren.
7. **Educatie:** De student heeft inzicht in verschillende leertheorieën en is in staat om vanuit een zelfstandige analyse leer- en veranderings- en opbouwprocessen in de geloofsgemeenschap en daarbuiten te initiëren, (bege)leiden en te evalueren.
8. **Voorgaan in ritueel en viering:** De student heeft kennis van de functie van ritueel en viering. De student heeft inzicht in liturgische en homiletische tradities en is in staat om in relatie tot de traditie van de eigen geloofsgemeenschap passende vormen van liturgie en prediking te ontwikkelen, daarin voor te gaan en daarop te reflecteren. De student is in staat om passende vormen van ritueel te ontwikkelen, uit te voeren en te evalueren ten dienste van bijzondere levenssituaties of gelegenheden in kerk en/of maatschappij.
9. **Pastoraat:** De student heeft kennis van verschillende stromingen binnen de pastorale zorg en van verschillende functies van pastoraat. Hij of zij kan omgaan met methodiek van een pastoraal gesprek en is in staat om het eigen pastoraal optreden te bereflecteren en in samenwerking met anderen pastoraal beleid te ontwikkelen.
10. **Presentie in de wereld:** De student heeft inzicht in de relatie tussen de eigen geloofstraditie en de historische ontwikkeling daarvan. De student is in staat de eigen traditie te zien in relatie tot andere levensbeschouwelijke en seculiere tradities en heeft inzicht in actuele maatschappelijke ontwikkelingen en discussies. Op grond hiervan is de student in staat tot het initiëren, organiseren en evalueren van nieuwe initiatieven op levensbeschouwelijk en zingevingsgebied met een hedendaagse relevantie.
11. **Ethiek:** de student is ingevoerd in hedendaagse ethische dilemma's, zoals begin van leven, euthanasie, voltooid leven en kan groepen hierin begeleiden in het vinden van standpunten en het maken van keuzes.

2. Globale opzet van het studieprogramma 2019-2020

Het gaat om een tweejarig studietraject (120 ECTS) dat bestaat uit een eenjarige masterstudie Spiritual Care aan de Vrije Universiteit, Faculteit Religie en Theologie (60 ECTS) of een daaraan gelijkwaardige opleiding en een seminariumjaar van het Remonstrants Seminarium. 60 ECTS staat voor een voltijds studiejaar. De studie kan in deeltijd gevolgd worden, zodat de studieduur langer wordt, maar de studielast blijft gelijk.

Het curriculum van het seminariumjaar bereidt studenten verder voor op het proponentchap binnen de Remonstrantse Broederschap (zie beroepsbeeld).

Programma eenjarige master Spiritual Care (versie 2018-2019)

General Required Modules:

G_MAHERMN	Hermeneutics	6 EC
G_RESSK	Research Skills	6 EC
G_INTERN	Internship	12 EC
G_1MATHES	Thesis	12 EC
G_MASEM	Master Seminar	6 EC

Required modules for this specialization:

G_SPICA1	Spiritual Care 1	6 EC
G_SPICA2	Spiritual Care 2	6 EC

*Elective**: One module (6 EC) from the Research modules or Professional Stream modules.

Period 1	Period 2	Period 3	Period 4	Period 5	Period 6	
6 EC	6 EC		12 EC			
G_SPICA1	G_SPICA2	G_RESSK	G_INTERN			<i>Parttime Year 1</i>
Spiritual Care 1	Spiritual Care 2	Research Skills ***	Internship			
6 EC						
G_MASEM						
Master Seminar**						
6 EC	6 EC	6 EC	12 EC			<i>Parttime Year 2</i>
G_MAHERMN	<i>Elective*</i> :		G_1MATHES			
Hermeneutics	Research modules or Professional Stream modules		Thesis			

*Choose from the Research modules or Professional Stream modules.

** The course Master Seminar is taught in period 1-6. Part time students will take this course in the same year as their Internship.

*** Part time students: the course Research Skills has to be completed in the second year of the study. The study load of this course is a fulltime study load. The study load of this course can be distributed over two years (in consultation with the course coordinator).

Versie 2019-2020 komt later beschikbaar op website van de Faculteit Religie en Theologie.

Curriculum seminariumjaar

Studenten met onvoldoende theologische achtergrond, krijgen een lichte verzwaring van 6 ECTS, zodat voor hen curriculum voor het seminariumjaar op 66 ECTS komt te staan, waarbij de 6 ECTS staan voor een Privatissimum Bijbel.

6 ECTS Privatissimum Bijbel (extra-curriculair)
6 ECTS Remonstrantica
3 ECTS Vrijzinnig Pastoraat
3 ECTS Ecclesiologie
6 ECTS Dialoog (Systematische en praktische theologie)
6 ECTS Bijbel en homiletiek
6 ECTS Liturgie
14 ECTS Stage (in een remonstrantse gemeente)
10 ECTS Proponentsscriptie
6 ECTS seminariumbijeenkomsten

Het onderwijs wordt gegeven op vrijdag op zowel de Vrije Universiteit in Amsterdam als op het Landelijk Bureau in Utrecht, tenzij aangegeven wordt in het rooster dat het een andere weekdag en/of een andere locatie is. Colleges worden gepland in de ochtend van 10.30-12.45 uur. Eventuele middagcolleges zijn van 13.30 – 15.45 uur.

Voor de seminariumbijeenkomsten reserveren we tijd van 13.30-16.00 uur.

Voor colleges vrijzinnig pastoraat en voor dialoog worden de collegetijden iets verruimd, beginnend om 10 uur.

Voor supervisie in de stage wordt incidenteel gebruik gemaakt van een extra tijdvak op vrijdag, van 16.00 tot 18.00 uur.

Studenten die intekenen voor deelname aan een module, tekenen in voor deelname aan de bijeenkomsten en het afsluiten ervan met een toets binnen de aangegeven termijn. Daarvoor hanteren we twee data: de eerste datum is een reguliere datum. De student die voorziet dat deze datum niet gehaald gaat worden, meldt dat aan de studietoetscoördinator. Dan wordt een tweede gegeven als uiterste datum waarvan de betrokken docent garandeert dat hij of zij de toets nog beoordeelt binnen het lopende studiejaar. Daarna wordt deze garantie niet meer gegeven en geldt de verplichting om in het volgende studiejaar de module opnieuw te volgen, inclusief de bijeenkomsten (colleges).

3. Wijzigingen en overgangsregelingen t.o.v. curriculum t/m 2019

Degene die eerder de module “de predikant, de gemeente en de kerk” heeft gevolgd en afgerond met positief resultaat, of de daaraan voorafgaande versie, onder de naam “praktische kerkelijke vaardigheden”, hoeft de module vrijzinnig pastoraat en ecclesiologie niet meer te volgen, maar is wel uitgenodigd om deze in het studiejaar 2019-2020 te volgen.

Colleges die wel gevolgd zijn in 2018-2019, maar die niet zijn afgesloten met een voldoende beoordeelde toets, moeten opnieuw gevolgd worden.

Wie achterstallige opdrachten uiterlijk 1 september 2019 inlevert, kan hiervan worden vrijgesteld.

4. Modulebeschrijvingen

a. Privatissimum Bijbel (basiskennis, extra-curriculair)

Doelstelling

Na het volgen van dit studieonderdeel kan de student:

1. In grote lijnen aangeven wat de thema's, de opbouw en de overige literaire kenmerken zijn van een representatieve keuze van bijbelboeken uit Oude en Nieuwe Testament
2. Enkele prominente verbindende lijnen in de bijbelse literatuur herkennen en beschrijven
3. De literaire, historische en godsdiensthistorische achtergrond van de Bijbel beschrijven
4. Zelfstandig bijbelse literatuur analyseren aan de hand van close reading, intertextualiteit en contextualisering

Inhoudsbeschrijving

Dit vak is bedoeld als basisscholing voor de studenten die in hun voorafgaande opleiding geen of weinig basiskennis van de Bijbel hebben opgedaan. Een groot deel van de tijd wordt besteed aan (1) 'zelf lezen', de opdracht, met reflectievragen, om een beperkt aantal bijbelboeken of gedeelten daarvan te lezen en (2) 'leren interpreteren', gerichte opdrachten bij centrale (korte) teksten en motieven uit Oude en Nieuwe Testament, door de studenten zelf voor te bereiden en te bespreken in het werkcollege. Tijdens de colleges en in aanvullende literatuurstudie is er aandacht voor de ontstaansgeschiedenis en structuur van de bijbel, het karakter van bijbelse literatuur en bijbelse theologie.

De module draagt bij aan het bereiken van eindterm 1 van de opleiding: 'voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitude om het predikantschap in de laat-moderne samenleving in een voortgaand leerproces zelfstandig te kunnen uitoefenen'.

De module bevordert met name de volgende hermeneutische en heuristische competenties van de afgestudeerde: kennis, inzicht en vaardigheden, waarbij bij leerdoel 4 ook de competentie attitude in beeld komt.

Van de beroepsmatige competenties draagt de module bij aan de ontwikkeling van de spiritualiteit van de afgestudeerde en aan het leggen van een fundament voor de competentie voorgaan in ritueel en viering.

Onderwijsvorm

Vier dagdelen college (privatissimum) voorafgegaan en gevolgd door tussentijdse leesopdrachten primaire en secundaire literatuur. De nadruk ligt op zelfstudie.

Toetsvorm

Tussentijdse toetsing: de verplichte primaire literatuur wordt verdeeld over college 2, 3 en 4. De student levert een week voorafgaand aan deze colleges een leesverslag in over de gelezen bijbelboeken (400-500 woorden per boek, kenschets, beargumenteerde eigen appreciatie en eventuele vragen). Deze leesverslagen dienen ingeleverd te zijn en als voldoende beoordeeld om aan de eindtoets deel te kunnen nemen.

De cursus wordt afgesloten met een eigen analyse van een bijbelboek, waarin de genoemde leerdoelen tot uitdrukking komen. Volgens nader aangegeven richtlijnen analyseert de student het bijbelboek Jona. Omvang ca. 5000 woorden (exclusief noten en literaturopgave).

Docent

Dr. A. (Bert) Dicou

Verplichte literatuur

Primaire literatuur: selectie uit de boeken van de Bijbel. In ieder geval: Genesis, Exodus 1-24 en 32-34, Ruth, 1 en 2 Samuel, Jesaja 1-12 en 40-55, Jona, Psalmen 1-25 en Mattheüsevangelie 1-7, Lucasevangelie met Handelingen 1-10, Johannesevangelie 1-4, 12-13, 18-21, Brief aan de Efeziërs

Te gebruiken bijbelvertaling: *Nieuwe Bijbelvertaling* (2004), Uitgave NBG. Meer bijbelvertalingen zijn te vinden op www.debijbel.nl (betaald, via abonnement)

Literatuur over de bijbel:

Paula Gooder (2013) *The Bible A Beginners Guide*, Oneworld Publications

Klaas Spronk/Archibald van Wieringen, red. (2011), *De Bijbel theologisch. Hoofdpijnen en thema's*

(Wordt verstrekt, reader): Arie Zwiep (2014), *Tussen tekst en lezer. Een historische inleiding in de bijbelse hermeneutiek. Deel II: Van moderniteit naar postmoderniteit*, VU University Press, pp. 388-409

Studiepunten: 6 ECTS

Periode: najaar 2019

Inleverdatum: 24 januari 2020

b. Module Remonstrantse kerkgeschiedenis ('Remonstrantica')

Doelstelling

Na afronding van deze cursus is de student in staat:

1. de grote lijnen van de remonstrantse kerkgeschiedenis te beschrijven,
2. de eigenheid van de remonstrantse geloofsbeleving en kerkvorm tegen een historische achtergrond te duiden,
3. de remonstrantse traditie te plaatsen binnen het bredere kader van het vrijzinnig christendom in Nederland, en
4. de belangrijkste ontwikkelingen in de vrijzinnige theologie in Nederland vanaf de zestiende eeuw te schetsen en zijn of haar eigen theologische positie te beschrijven in relatie tot deze historische ontwikkelingen.

Deze doelstelling staat in dienst van de eerste eindterm van de remonstrantse predikantsopleiding: 'de afgestudeerde beschikt over voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitude om het predikantschap in de laat-moderne samenleving in een voortgaand leerproces zelfstandig te kunnen uitoefenen.' Zij bevordert met name de hermeneutische en heuristische competenties van de afgestudeerde op het niveau van kennis en inzicht.

Inhoudsbeschrijving

In de colleges wordt de geschiedenis van de remonstranten behandeld in het bredere kader van de kerk- en theologiegeschiedenis van het vrijzinnige christendom. Bijzondere aandacht krijgen:

- De wortels in Humanisme en vroege Reformatie; het veelstromenland van het Nederlandse protestantisme en de positie daarbinnen van de 'rekkelijken'

- Het theologische conflict rond Arminius, de Remonstrantie, de Synode van Dordrecht en het ontstaan van de Remonstrantse Broederschap
- Remonstranten in de tijd van de Verlichting
- Remonstranten en de moderne theologie van de negentiende eeuw
- Remonstranten in de twintigste eeuw: links- en rechtsmodernisten, oecumene, belijdenis
- Remonstranten op weg in de eenentwintigste eeuw

Onderwijsvorm

Hoorcolleges en literatuurstudie

Toetsvorm

De cursus wordt afgesloten met een schriftelijk werkstuk van ca. 5000 woorden (exclusief noten en literatuuropgave), waarin de student een aspect of onderdeel van de remonstrantse kerkgeschiedenis beschrijft en situeert binnen de bredere geschiedenis van het vrijzinnig christendom. Over dit werkstuk vindt een eindgesprek plaats met de docent.

Docent

Prof. dr. P.J.A. (Peter) Nissen (hoogleraar Oecumenica Radboud Universiteit Nijmegen en remonstrants predikant Oosterbeek)

Tentamenliteratuur

E.H. Cossee, Th.M. van Leeuwen en M.A. Bosman-Huizinga, *De remonstranten*, Kampen: Kok, 2000 (serie Wegwijs).

Eric H. Cossee, 'Tegendraadse theologie: terugblik op vier eeuwen vrijzinnigheid in Nederland', in: Willem B. Drees (red.), *Een beetje geloven. Actualiteit en achtergronden van het vrijzinnig christendom*, s.l.: Balans, 1999, 181-200.

G.J. Hoenderdaal en P.M. Luca (red.), *Staat in de vrijheid. De geschiedenis van de remonstranten*, Zutphen: Walburg Pers, 1982

Koen Holtzapffel en Marius van Leeuwen (red.), *De Remonstrantie 400 jaar. Ontstaan, historie, actualiteit*, Zoetermeer: Meinema, 2010, t/m p. 105.

Rienk Klooster, *Het vrijzinnig protestantisme in Nederland*, Kampen: Kok, 2006 (serie Wegwijs).

Th. Marius van Leeuwen, Keith D. Stanglin and Marijke Tolsma (eds.), *Arminius, Arminianism, and Europe. Jacob Arminius (1559/60-1609)*, Leiden-Boston: Brill, 2009, IX-XXII (Th. Marius van Leeuwen, 'Introduction: Arminius, Arminianism, and Europe') en 3-24 (Keith D. Stanglin, 'Arminius and Arminianism: an overview of current research').

Peter Nissen, *Verborgten geloof. Vier eeuwen remonstrantse geloofsbeleving*, Nijmegen: Vantilt, 2019 [verschijnt najaar 2019].

Simon Vuyk, *De Arminiaanse Vredeskerk. Redevoeringen van Jacobus Arminius (1606) en Simon Episcopius (1618) over de onderlinge verdraagzaamheid der christenen*, Hilversum; Verloren, 2015.

Benodigde voorkennis

Globale kennis van de geschiedenis van het christendom wordt verondersteld. Die kan, indien nodig, verkregen worden door lezing van:

Nico van den Akker en Peter Nissen, *Wegen en dwarswegen. De geschiedenis van tweeduizend jaar christendom in hoofdlijnen*, Amsterdam: Boom, 1999 (vijfde druk 2014).

Studiepunten: 6 ECTS

Periode: najaar 2019

Inleverdatum eindpaper: 15 februari 2020

c. Vrijzinnig Pastoraat¹

Doelstelling

Na afronding van dit deel:

1. Heeft de student kennis gemaakt met de ontwikkeling van de betekenis van pastoraat in een (post) seculiere wereld (waarbij specifiek aandacht voor het vrijzinnige aspect).
Eindtermen 3 en 4
2. Heeft de student actief kennis gemaakt met en gereflecteerd op een vrijzinnig pastorale praktijk. *Eindterm 1 en 3*
3. Heeft de student een realistisch beeld van verschillende bestaande pastorale praktijken in vrijzinnig verband alsook ideeën over de ontwikkeling van oude en nieuwe praktijken.
Eindterm 1 en 2
4. Heeft de student gereflecteerd op zijn eigen aanstaande positie als predikant en pastor in relatie tot pastorale praktijken in vrijzinnig verband. *Eindterm 1, 2 en 3*
5. Kan de student (op basis van praktijkervaring, literatuur, colleges, groepsgesprek, reflectie, etc.) zijn eigen visie op (het belang van) pastoraat in vrijzinnig verband verwoorden (gesproken en op schrift). *Eindtermen 1, 3 en 4*

Toetsvormen

Vorbereidende opdracht: Bezoek voor het derde college een pastorale praktijk in vrijzinnig verband en voer daar een participerende observatie uit. Maak voorafgaande aan je bezoek een plan van aanpak met daarin een beschrijving van je doel, je vragen en je verwachtingen (opdracht A). Neem deel aan de pastorale praktijk (dit kan meekijken met een individueel gesprek, een groepsgesprek of andere groepsactiviteit zijn (etc.)). Overleg bij twijfel over geschiktheid van de praktijk met de docent. Schrijf na afloop een kort verslag (opdracht B). Verwerk daarin je bevindingen (teruggrijpend op je plan van aanpak). Betrek de aangereikte literatuur op je ervaring en het verstaan van de bijeenkomst (groep of individueel), verwerk ook een klein stukje verbatim. Reflecteer op je praktijkervaring aan de hand van (door jou gekozen delen van) H3 van Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging. Tijdens het derde college wordt je gevraagd om je bevindingen te pitchen aan de groep. We gaan daarna in gesprek over je ervaring. Dit onderdeel wordt niet becijferd, maar behoort wel tot de afronding.

Schriftelijke toetsing

Reflectieverslag (max. 10 pagina's) bestaande uit drie onderdelen

- A. Plan van aanpak voorafgaande aan bezoek vrijzinnig pastorale praktijk (wie, wat, waar en hoe. En waarom deze praktijk? Wat verwacht je? Wat zijn je vragen?) Zie voorbereidende opdracht.
- B. Verslag van een vrijzinnige pastorale praktijkervaring (incl. kort verbatim). De tijdens de colleges aangereikte literatuur wordt betrokken op de praktijkervaring en het 'verstaan' van het verbatim. Er wordt gereflecteerd op de praktijkervaring aan de hand van (door jou

¹ Per 2019-2020 is de eerdere module "De Predikant, de Gemeente en de Kerk" van 6 ECTS opgedeeld in twee modules van 3 ECTS: Vrijzinnig Pastoraat en Praktische Ecclesiologie.

gekozen delen van) H3 van Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging. Zie voorbereidende opdracht.

- C. Persoonlijke reflectie op vrijzinnig pastoraat. Op basis van de participerende observatie, de literatuur, de colleges en de bespreking van de praktijkervaringen van de andere cursisten reflecteert de student op zijn of haar eigen positie als (toekomstig) predikant en pastor in relatie pastorale werkprijktijken in vrijzinnig verband. De reflectie komt tot stand via de SWOT-methode en wordt daarna verder uitgewerkt.

Omvang en weging

Opdracht A: max. 1 pagina.

Opdracht B: max. 4 of 5 pagina's. Vormt samen met onderdeel A de helft van je eindcijfer voor dit onderdeel van deze module. Het pitchen van de praktijkervaring aan de groep is onderdeel van de toetsing maar wordt niet los beoordeeld.

Opdracht C: max. 4 of 5 pagina. Vormt de helft van je eindcijfer voor dit onderdeel van deze module.

Docent: dr. F. (Froukje) Pitstra

Inleveren opdrachten: Het gehele reflectieverslag (drie opdrachten samengevoegd) wordt uiterlijk 31 oktober digitaal ingeleverd bij de docent via: f.pitstra@uvh.nl

Studiepunten: 3 ECTS

Periode: najaar 2019

Literatuur:

Berkvens-Stevelinck, Christiane & Vries, Sytse, de, Vieren en bevieren. Liturgische bouwstenen voor kleine geloofsgemeenschappen (Zoetermeer, 2009)

Dijkstra-Algra, Nynke, Pastoraat voor iedereen. Praktische adviezen voor de gemeente. (Zoetermeer 2004)

Dulk, Maarten ten en Zock Hetty, Pastoraat In Cultuurfilosofisch Perspectief (Zoetermeer 2001)

Ganzevoort, R. & Visser, J., Zorg voor het verhaal, achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding (Zoetermeer, 2007)

Menken-Bekius, C. & Meulen, H. van der, Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging, Kampen, 2007.

Minderhoud, Jan, Luisteren is een kunst. Over het voeren van verschillende gesprekken in het pastoraat (Zoetermeer, 2009)

Nouwen, Henri, Creatief Pastoraat (Tielt 2017)

Rasor, Paul, Faith without certainty, A ministry of presence (Boston 2007)

Schuhmann Carmen & Damen, Annelieke, Representing the Good: Pastoral Care in a Secular Age, Pastoral Psychology, Springer juni 2018, via:
<https://link.springer.com/article/10.1007/s11089-018-0826-0> (open access)

Smit, Johan Tot de kern komen. De kunst van het pastorale gesprek (Kampen 2006) Tielman, Dick, Geloofscrisis als gezichtsbedrog (Kampen 1995)
Veltman, Ina, "Jouw eigen diversiteit ontmoet de diversiteit van de ander", verslag van de studiedag Vrijzinnig Pastoraat, NieuwWij.nl. via <https://www.nieuwwij.nl/themas/jouw-eigen-diversiteit-ontmoet-de-diversiteit-van-de-ander/>

Walton, Martin, Gratuiteit en gastvrijheid De 'onteigening' van het pastoraat, Pastorale Perspectieven 159 - 2013/2, pp 5-11, via:
<http://www.pastoralezorg.be/cms2/uploads/elisabeth/file/pastorale%20gesprekken/Pastorale%20Perspectieven%20-%20Artikel%20M%20Walton.pdf>

d. Deel 2: Praktische Ecclesiologie

Deze module behandelt lokale en landelijke ecclesiologie incl. de rol van de predikanten in het ontwikkelen van kerkelijk beleid ten behoeve van de remonstranten.

Doelstelling:

Na afronding van de cursus,

- heeft de student inzicht in de (veranderende) betekenis van geloofsgemeenschappen in Nederland
- en kan hij/zij dit inzicht omzetten in een eigen visie op de huidige en toekomstige betekenis van een remonstrantse gemeente en de Remonstranten
- kan de student een bijdrage leveren aan de bezinning op het beleid in lokale gemeente en landelijke kerk

Inhoudsbeschrijving:

Bestudering en actieve verwerking van inzichten uit de vakliteratuur, toegepast op de huidige Remonstrantse kerkelijke praktijk, incl. vernieuwingsinitiatieven. Aan de orde komen de positionering van een kerkgenootschap lokaal en landelijk in de samenleving en diverse organisatie-aspecten van een kerkelijke gemeente in diverse 'levensfasen', inclusief de taak en rol daarbinnen van een predikant.

Eindtermen van de opleiding: 1 en 3.

Competenties: van de hermeneutische en heuristische, met name kennis, vaardigheden en inzicht. Beroepsmatige: op de eerste plaats presentie in de wereld, verder: spiritualiteit en communicatie.

Toetsvorm:

Tussentijdse toetsing: voorbereidende opdrachten per college. Deelname en voldoende uitvoering noodzakelijk voor deelname eindtoetsing.

Eindtoetsing: de studenten formuleren op basis van de bestudeerde literatuur ecclesiologische vragen die zij meenemen naar hun predikantsstage en daar beantwoorden op basis van eigen veldonderzoek. Rapportage (max. 5000 woorden) van de bevindingen dient te geschieden in gesprek met de opgegeven literatuur.

Docent:

Dr. A. (Bert) Dicou

Verplichte literatuur:

Rein Brouwer et al, *Levend lichaam, Dynamiek van christelijke geloofsgemeenschappen in Nederland*, Kok Kampen 2007

Nynke Dijkstra-Algra & Sake Stoppels, *Back to basics*, Boekencentrum 2017

Jan Renkema en Leonie van Straaten, *Kerk van de toekomst*. Vbk Media. 2016

Studiepunten: 3 ECTS

Periode: januari-maart 2020 (drie onderwijsbijeenkomsten)

Inleverdatum rapportage: 15 mei

e. Dialoog (systematische en praktische theologie: Groepsgesprekken over de levensbeschouwelijke duiding van kwetsbaar leven)

In deze module staat het leren herkennen, analyseren en vergelijken van levensbeschouwelijke (seculier en religieus) duidingen van menselijke kwetsbaarheid centraal. Studenten verdiepen zich in de theoretische onderbouwing van een dialogische theologie van kwetsbaar leven zoals uitgewerkt in diverse publicaties van C. Anbeek. Praktisch oefenen zij door een aantal etappes te spelen van het dialoogspeel *Tussen zon en maan. Over ervaringen van schoonheid en chaos*.

Doelstellingen:

1. De student kan het verband tussen ervaringen van kwetsbaarheid (contrastervaringen) en levensbeschouwelijke duidingen van het menselijk bestaan benoemen, analyseren en hier kritisch op reflecteren (evalueren) (eindtermen 1 en 3).
2. De student kan vanuit zelf doorleefde contrastervaringen de eigen levensbeschouwelijke duiding articuleren, en hierbij verbanden leggen met (traditionele) levensbeschouwelijke bronnen (eindtermen 2 en 4).
3. De student kan respectvol communiceren met mensen uit de eigen en andere levensbeschouwelijke traditie(s) en de mogelijk optredende verschillen van visies verhelderen (eindtermen 1, 2, 3 en 4).
4. De student kan binnen verschillende contexten (zorgteams, organisaties, groepen cliënten, maatschappij-breed) het verband tussen ervaringen van kwetsbaarheid (contrastervaringen) en het zoeken naar levensbeschouwelijke duidingen benoemen en het belang hiervan voor anderen verhelderen (eindtermen 2 en 3).
5. De student kan groepsgesprekken over contrastervaringen en de zoektocht naar levensbeschouwelijke duidingen (in verschillende contexten: zorgteams, organisaties, groepen cliënten) stimuleren en ondersteunen (eindtermen 2, 3 en 4).

Inhoudsbeschrijving

De kwetsbaarheid van het leven manifesteert zich dikwijls in *contrastervaringen*, ontregelende en openbrekende ervaringen.

Levensbeschouwingen, maar ook politieke filosofieën en ideologieën, kun je zien als 'zoektochten naar antwoorden' op belangrijke vragen van het menselijk bestaan. Deze fundamentele vragen in het menselijk bestaan zijn bijvoorbeeld: Wat is van uitermost belang? Wat is onze plek te midden van alles wat er is? Wie is de mens? Hoe kunnen wij ons verhouden tot lijden en onrecht? Wat inspireert ons? Naar welke toekomst streven wij?

Breekpunten in het bestaan, waarbij kwetsbaarheid, eindigheid, niet-maakbaarheid, machteloosheid, maar ook schoonheid, verrukking en verwondering zich manifesteren, intensiveren dikwijls een zoektocht naar antwoorden op deze fundamentele vragen. In deze ervaringen wordt zichtbaar en voelbaar wat van belang is in het menselijk bestaan. De zoektocht die volgt gaat over hoe we dit belangrijke kunnen verwoorden of op andere wijze tot uitdrukking kunnen brengen, en ons leven ernaar inrichten.

Aan de hand van verschillende teksten verdiepen studenten zich in de inhoud en vormgeving van verschillende levensbeschouwingen met betrekking tot kwetsbaarheid en belangrijke thema's die daardoor zichtbaar worden. Levensbeschouwingen formuleren op systematische wijze een visie op het bestaan. In de christelijke theologie vind je deze in de *loci* van de systematische theologie. Een centrale vraag in de module is in hoeverre klassieke antwoorden passen bij de contrastervaringen van gelovige en zoekende mensen van vandaag de dag.

Vervolgens staat de eigen levensbeschouwelijke zoektocht centraal: welke contrastervaringen benoemt de student als bepalend voor zichzelf? Welke zoektocht ontvouwde zich en welke levensbeschouwelijke bronnen wezen een weg? Wat licht op als wij in dialoog gaan over deze ervaringen en wat zij ons brachten? Hoe kunnen wij dit alles vertalen naar onze levensbeschouwelijke traditie?

Ten slotte staat de vraag centraal hoe je in groepsverband, met deelnemers met verschillende levensbeschouwelijke achtergronden, het gesprek over ervaringen van kwetsbaarheid en de levensbeschouwelijke inzichten die daaruit voortkomen kunt stimuleren en ondersteunen. Een deel van de contacturen bestaat uit het oefenen van groepsgesprekken.

Onderwijsvorm

Hoor- / werkcolleges met discussie (8 bijeenkomsten) en opdrachten (12 uur). Bestudering literatuur (132 uur = 800 pp.).

Toetsing

De beoordeling vindt als volgt plaats: • Participatie; • Verslag practica • Paper

Docent: Prof. dr. C.W. (Christa) Anbeek

Verplichte literatuur (o.a.):

Anbeek, C. (2018a). *Voor Joseph en zijn broer. Van overleven naar spelen en andere zaken van ultiem belang*. Utrecht: Ten Have.

Anbeek, Christa (2018b). Kwetsbaarheid als bron van geloof, hoop en liefde. Ontwikkeling van een dialoogspel. *Tijdschrift voor Geestelijke Verzorging*. Jr21/nr91, p.12-20 (PDF Canvas)

Anbeek, C. & Jong, de A. (2013a). *De berg van de ziel. Een persoonlijk essay*. Utrecht: Ten Have

Anbeek, C. (2013 b). *Aan de heidenen overgeleverd. Hoe theologie de 21ste eeuw kan overleven*. Utrecht: Ten Have.

Fineman, M.A. (2013). Equality, Autonomy, and the Vulnerable Subject in Law and Politics. In: Fineman, M.A. & Grear, A. (eds), *Vulnerability. Reflections on a New Ethical Foundation for Law*

and Politics, Ashgate Publishin Company, pp. 13-27 (PDF).

Mackenzie, C. (2014). The Importance of Relational Autonomy and Capabilities for an Ethics of Vulnerability. In: *Vulnerability. New Essays in Ethics and Feminist Philosophy*. Mackenzie, C., Rogers, W., Dodds, S. (eds). Oxford University Press. pp. 33-59 (PDF)

Arendt, Hannah. (1994). *Vita Activa*. Amsterdam: Boom. p. 173-186 (PDF Canvas)

Butler, J.,. (2003). *Precarious life : The powers of mourning and violence*. London; New York: Verso pp. 23-49 (PDF)

May, Todd (2017). *A Fragil Life. Accepting our Vulnerability*. London, Chicago: University of Chicago Press. (Introduction & Ch 4, 5)

Murdoch, I. (2014). *The Sovereignty of Good*. New York: Routledge, pp. 82-101 (PDF).

Toetsing

De beoordeling vindt als volgt plaats: • Participatie; • Verslag practica • Paper

Studiepunten: 6 ECTS

Periode: januari-maart 2020 (acht onderwijsbijeenkomsten)

Inleverdatum rapportage: 15 mei

f. Bijbel en Homiletiek

Doelstelling (leerdoelen)

Aan het eind van deze cursus

1. heeft de student een visie ontwikkeld op de betekenis van de bijbel als bron voor geloofsbezinning en liturgie
2. en weet hij/zij zinvolle verbanden te leggen tussen de bijbel als geloofsbron en ervaringen en context van de gemeente ('contextueel bijbellezen') en kan hij/zij deze vaardigheid benutten voor diverse gemeenteactiviteiten rond de bijbel
3. kan de student daarbij verbanden leggen met diverse hedendaagse cultuurbronnen (literatuur, film, beeldende kunst) en actuele maatschappelijke thema's
4. heeft de student kennis verworven over homiletiek en het gebruik van de preek als communicatiemiddel
5. en is hij/zij in staat deze kennis te benutten voor het maken van een preek voor een kerkdienst (incl. die bij een uitvaart, doop, huwelijk of andere viering), en deze adequaat uit te voeren

Onderwijsvorm

Hoor-/werkcollege incl. tussentijdse leesopdrachten primaire en secundaire literatuur.

Preekoefeningen - studenten bereiden een (deel van) een overweging voor waarop feedback wordt gegeven.

Toetsvorm

Tussentijdse toetsing: diverse verwerkingsopdrachten bij de opgegeven literatuur. Deelname en voldoende uitvoering noodzakelijk voor deelname eindtoetsing.

Eindtoets: zelfstandig exploreren van een bijbels thema, incl. het leggen van contextualiserende, culturele en maatschappelijke verbanden, en het verwerken hiervan in een preek.

N.B. de toetsing van het preken als zodanig vindt plaats in het kader van de stage (in de zogeheten 'Proefviering')

Eindtermen van de opleiding: 1, 3, 4.

Competenties: alle hermeneutische en heuristische competenties worden bevorderd, kennis, vaardigheden, inzicht en attitude. Beroepsmatige: voorop staan: voorgaan in ritueel en viering, spiritualiteit en communicatie. Daarnaast ook presentie in de wereld en ethiek.

Docent

Dr. A. (Bert) Dicou

Literatuur

Sigrid Coenradie, Bert Dicou, Anne Claar Thomasson-Rosingh (2017), *Re-imagining the Bible for Today*, SCM

Henk van der Meulen, 2016. *Als een leerling leren preken: Preekvoorbereiding stapsgewijs*. Boekencentrum B.V.

Paul Oskamp en Rudolf Geel, *Concreet en beeldend preken*. Coutinho, 1999 (2012)

John Riches, 2010. *What Is Contextual Bible Study? A Practical Guide with Group Studies for Advent and Lent*. London: SPCK.

Jonathan Sacks, 2016. *Not in God's Name: Confronting Religious Violence*. Hodder and Stoughton Ltd.

Naslagwerk

Marcel Barnard, Gerda van de Haar, red. (2009), *De Bijbel cultureel. De Bijbel in de kunsten van de twintigste eeuw*, Meinema, Zoetermeer

Studiepunten: 6 ECTS

Periode: november 2019-februari 2020

Inleveren eindtoets: 17 april

g. Liturgie

Doelstelling (leerdoelen)

In deze module staat de behandeling van de volgende vragen centraal:

- Wat is liturgie?
- Wat is goede liturgie?
- Hoe maak je goede liturgie?

Daarbij wordt gewerkt aan een vijftal afzonderlijke leerdoelen:

Na het volgen van dit studieonderdeel

1. heeft de student inzicht in de betekenis van liturgie als geloofscommunicatie en in kwaliteitscriteria voor goede liturgie (in diverse liturgische tradities)
2. kent de student de liturgische opbouw van gewone en bijzondere kerkdiensten en de functie van de diverse onderdelen daarbinnen
3. kan de student zulke diensten voorbereiden en uitvoeren op een manier die aansluit bij en creatief voortbouwt op de remonstrantse liturgische traditie, incl. de rituelen behorende bij avondmaal, doop, bevestiging, huwelijk, uitvaart
4. kan de student het Liedboek gebruiken en andere muzikale bronnen integreren in de dienst
5. kan de student bijdragen aan het vernieuwen van de liturgie, zowel door het creëren van nieuwe vormen als door het leveren van een gefundeerde bijdrage aan het beleidsmatige gesprek over remonstrantse liturgievernieuwing.

Inhoudsbeschrijving

In deze module wordt gereflecteerd op de betekenis van liturgie in het algemeen, op de variatie in liturgische vormen, en op de liturgische praktijk in remonstrantse gemeenten. Hierbij zullen praktijkvoorbeelden besproken worden van alle vormen van liturgie, doop, avondmaal, huwelijk, uitvaart, gedachtenis, kerst/pasen/pinksteren; liedkeus, beeldgebruik, andersoortige vieringen. Daarnaast staat het zelf ontwerpen van zowel meer traditionele als meer vernieuwende liturgie op het programma.

Eindtermen van de opleiding: 1, 3, 4.

Competenties: alle hermeneutische en heuristische competenties worden bevorderd, kennis, vaardigheden, inzicht en attitude, waarbij speciale aandacht uitgaat naar liturgische attitude. De centrale beroepsmatige competentie van deze module is voorgaan in ritueel en viering, waaraan direct gerelateerd de competenties spiritualiteit en communicatie. Maar er gaat ook aandacht uit naar het bevorderen van de competentie 'presentie in de wereld', aangezien de praktijk van liturgie en rituelen uit de christelijke geloofstraditie zich ook steeds meer zal bewegen buiten de kerkmuren.

Onderwijsvorm en leeractiviteiten

Hoor-/werkcollege met tussentijdse liturgische opdrachten en opdrachten bestuderen literatuur incl. liturgisch materiaal. Veldwerk, observatie-opdrachten.

Toetsvorm

Tussentijdse toetsing: diverse voorbereidings- en verwerkingsopdrachten gekoppeld aan de colleges. Deelname en voldoende uitvoering noodzakelijk voor deelname eindtoetsing. Wie door absentie verhinderd is een of meer opdrachten uit te voeren, ontvangt van de docent een vervangende opdracht.

Eindtoetsing: schriftelijk werkstuk van ca. 5000 woorden (exclusief noten en literatuuropgave), waarin de student aan de hand van opdrachten liturgische vieringen samenstelt en blijk geeft van inzicht in relevante achtergrondliteratuur.

Docent

Dr. A. (Bert) Dicou

Verplichte literatuur

Bert Dicou, Claartje Kruijff, Joost Röselaers, red., *Ons leven vieren. Remonstranten en anderen over liturgie, met een ruime keus aan teksten en voorbeelden uit de praktijk*, Utrecht 2019
 Enkele nader aan te geven passages uit Marcel Barnard en Niek Schuman (red.), (2002) *Nieuwe wegen in de liturgie*, Meinema (wordt verstrekt)

Gedeelten uit Marcel Barnard, Johan Cilliers, Cas Wepener (2014), *Worship in the network culture. Liturgical Ritual Studies. Fields and Methods, Concepts and Metaphors*: pp. 1-35, 275-292, 323-381

Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk

Een gering gebeuren. Remonstranten en de doop

Marius van Leeuwen, "De Heer roept ons allen' Over viering en beleving van de maaltijd" (2008), in: Bert Dicou en Johan Goud, red., *Een mens – vol van Geest. Jezus in woord en beeld*, Meinema, 139-147

Samuel Wells, ed., *Liturgy on the Edge, Pastoral and Attractional Worship*, Norwich: Canterbury Press 2018

Aanbevolen naslagliteratuur

Paul Oskamp en Niek Schuman (red.), (1998) *De weg van de liturgie. Tradities, achtergronden, praktijk*, Meinema

Marcel Barnard en Paul Post (2001), *Ritueel bestek. Antropologische kernwoorden van de liturgie*, Meinema

Dienstboek. Een proeve (1998), Boekencentrum

Studiepunten: 6 ECTS

Periode: maart – juni 2020 (zes onderwijsbijeenkomsten)

Inleverdatum eindwerkstuk: 5 juli 2020

h. Stage

De stage in een remonstrantse (of samenwerkings-) gemeente in het seminariumjaar van het Remonstrants Seminarium heeft sinds het studiejaar 2017-2018 een omvang van 14 ECTS, waarvan 2 ECTS aan supervisie wordt besteed. Wie als onderdeel van de VU master spiritual care een stage doet, zal deze in afstemming met het remonstrants seminarium invullen. Dit kan ook al een gemeentestage zijn. In het daarop volgende seminariumjaar wordt dan in overleg besloten wat een goede invulling van de tweede stage kan zijn.

In de stagegids wordt de reguliere gemeentestage van de tweejarige opleiding als onderdeel van het seminariumprogramma besproken. Degenen die een gemeentestage doen in het spiritual care-deel van hun opleiding, worden zoveel mogelijk op dezelfde manier begeleid als de andere stagiaires.

De hoogleraar draagt voor de stages de eindverantwoordelijkheid. Wat procedures en beoordeling betreft volgen deze stages het model van de VU.

De stages worden voorbereid in het voorjaar van 2019. De werkzaamheden op de stageplaats kunnen beginnen vanaf de zomer met de start van het kerkelijk seizoen. De looptijd van de vorige stages in 2017-2018 was vier maanden, maar dat was voor velen wat krap. De looptijd is nu ruimer en flexibel (richtlijn tussen vier en acht maanden), maar in het stageplan wordt de stageperiode wel vooraf in overleg met de docent en de werkbegeleider afgebakend.

Tijdens de stage vindt er een groepssupervisietraject plaats, waarin studenten reflecteren op de beroepspraktijk. In onderscheid op de stagebegeleiding staat hierin niet het wat van het handelen centraal, maar de *blik* van de student op het wat van het handelen.

Daarmee draagt de supervisie bij aan het vierde aspect van de hermeneutische competentie, namelijk de attitude (zie volledige tekst, pp. 4-5): "De student is zich bewust van de wijze waarop zijn/haar persoon een instrument is in de ambts- en professionele uitoefening ... en heeft

getoond op het eigen optreden te kunnen reflecteren en dit constructief in te kunnen zetten in een permanent leerproces".

Voor een volledige beschrijving van de stage inclusief een uitgebreide beschrijving van de supervisie, zie stagegids 2019-2020 (versie juni 2019)

i. Proponentsscriptie

De proponentsscriptie (10 ECTS) is een proeve van bekwaamheid die wordt afgelegd aan het einde van het seminariumjaar. De academische vereisten zijn gelijk aan die de VU hanteert voor masterscripties. De VU stelt de volgende leerdoelen voor een thesis:

Leerdoelen

Uit de scriptie moet onder meer blijken dat de student in staat is zelfstandig:

- a. verworven kennis en inzicht in een geselecteerd vakgebied te demonstreren;
- b. een vraagstelling voor het onderzoek te formuleren en een opzet voor een scriptieonderzoek te ontwerpen;
- c. bronnen en/of data en/of vakwetenschappelijke literatuur te verzamelen, te bestuderen en te evalueren;
- d. onderzoek uit te voeren overeenkomstig de gangbare methode(n) die voor de gekozen vraagstelling relevant is (zijn);
- e. een individueel leerproces te voltooien door in correct taalgebruik van het verrichte onderzoek verslag te doen op een transparante, methodisch verantwoorde, zorgvuldig beargumenteerde en gedocumenteerde wijze;
- f. kritisch en creatief denkvermogen zichtbaar te maken.

De Dublindescriptoren zijn als volgt verwerkt: kennis en inzicht (a), toepassen van kennis en inzicht (b, c, d), oordeelsvorming (c, f), communicatie (e, f), leervaardigheden (e, f).

De onderwerpskeuze voor de proponentsscriptie wordt in samenspraak met een stafflid nader bepaald en zal een relatie hebben met de remonstrantse (kerk)geschiedenis, of een voor remonstranten aangelegen hedendaags theologisch thema (bijvoorbeeld tolerantie, vrijheid, geloof en cultuur). Ook de persoonlijke drijfveren van de studenten komen aan bod, in de vorm van een reflectie op hun motivatie om zich aan de remonstranten te verbinden, in verbinding met het onderwerp van de scriptie.

Een goedgekeurde proponentsscriptie vormt de toegang tot het proponentsexamen, waar curatoren en andere stemgerechtigde aanwezigen de student over de scriptie kunnen bevragen.

Omvang van de scriptie is 12.500 - 17.000 woorden.

5. Seminariumbijeenkomsten

Doelstelling en berekening studiepunten

De bijeenkomsten zijn bedoeld als vormende activiteit die bijdraagt aan het zich professioneel en persoonlijk thuis voelen van de theologiestudent binnen de Remonstrantse Broederschap als kerkgenootschap, met het oog op de eigen toekomstige beroepspraktijk.

- Bevorderen onderlinge bekendheid en vertrouwdheid
- Motivatie voor de studie hoog houden
- Bijdragen aan studievoortgang en studietempo
- Zicht op inhoud predikantschap
- Aandacht voor vormende vragen m.b.t. het ambt
- Spirituele vorming

Vorm

In enkele blokken staan seminariumbijeenkomsten gepland, met de frequentie van tweewekelijkse bijeenkomsten op vrijdagmiddag. Dit is op dagen dat er ook ochtendcolleges plaatsvinden. De bijeenkomsten maken deel uit van het studieprogramma van de tweejarige masterroute en zijn verplicht voor de hele studieduur. Aanwezigheid bij de in het rooster geplande bijeenkomsten wordt door de seminariumstaf bijgehouden. De inhoud van de bijeenkomsten wordt door de staf bepaald en geleid, maar er kunnen ook bijeenkomsten worden ingevuld door studenten of gastsprekers.

In het rooster staan de data van de bijeenkomsten. Er zijn ook enkele seminariumactiviteiten die op andere dagen plaatsvinden, zoals het bijwonen van een proponentsexamen of proefviering van medestudenten.

In een jaar komt aan bod:

- Persoonlijke en gezamenlijke reflectie op geloofsthema's
- Verdieping in actuele en voor de Remonstranten relevante theologische en/of kerkelijke onderwerpen
- Liturgische oefeningen. Preekoefeningen, gebeden, uitvoeren van rituelen, etc.
- Kennismaking met structuur en activiteiten van de Remonstranten als landelijke kerk, deelname aan de Algemene Vergadering in juni met voorbereidende bespreking aan de hand van de handelingen. Organisatie lokaal.
- Remonstranten en Oecumene
- Bezoek aan remonstrantse kerkdiensten buiten de eigen gemeente, waaronder een met viering van het avondmaal, een bijzondere dienst (bijv. uitvaart) en een naar keuze; en daar volgens een op te geven format een reflectieverslag over schrijven. Zo mogelijk gezamenlijk.
- (Eerdere) beroepspraktijk van student in relatie tot remonstrants predikantschap
- Een langere gezamenlijke activiteit, bijv. iets cultureels en samen eten
- Zo mogelijk een langere excursie, een studie/vormingsweekend en/of studiereis

Het geheel van de deelname aan de seminarium activiteiten en het uitvoeren van de aangegeven taken staat voor 6 ECTS die in de loop van de studietijd worden opgebouwd. Aanwezigheid bij de seminariumbijeenkomsten wordt bijgehouden.

De studiepunten worden niet in detail geregistreerd, maar om een indruk te geven van de omvang van 6 ECTS, tonen we hier een globaal overzicht. Daaruit blijkt dat de benodigde studiepunten bij een studieduur van 2 jaar of meer met een geregelde deelname goed zijn te behalen. Bij een studieduur van 1 jaar is dat met een extra intensieve inzet ook te doen. Het seminarium zet zich in voor een voldoende gevarieerd en rijk aanbod aan mogelijkheden om aan de doelen tegemoet te komen.

Bijwonen seminarium-middagen	0,15 ECTS
- idem, met leeswerk of reflectieopdracht	0,25 ECTS
Veldonderzoek en verwerking (bijv. tempeltest)	0,25 ECTS
Bijwonen nascholingsbijeenkomst, al naar gelang	0,15/0,25 ECTS

- idem, gevolgd door verslag (1200 woorden)		0,30 ECTS
- idem, verslag en presentatie		0,40 ECTS
Bijwonen Algemene Vergadering (juni)		0,20 ECTS
- idem, met verslag		0,30 ECTS
Bijwonen Beraadslag		0,25 ECTS
- idem, met verslag		0,35 ECTS
Deelname aan (eventuele) buitenlandse studiereis		1,00 ECTS

Overige activiteiten in overleg

Voorbeeld berekening van punten

6 seminariummiddagen 2019	0,15	0,90
1 seminariummiddag tempeltest	0,25	0,25
1 nascholingsbijeenkomst najaar 2019	0,15	0,15
5 seminariumbijeenkomsten 2020	0,15	0,75
3 seminariumbijeenkomsten plus	0,40	1,20
1 nascholingsdag	0,25	0,25
1 andere nascholing	0,15	0,15
Studiereis	1,00	1,00
Totaal		4,65 ECTS

Beleid is dat voor elke student kan worden vastgesteld dat de deelname aan seminariumbijeenkomsten inclusief de bijbehorende opdrachten in de gehele studieperiode tenminste 6 ECTS bedraagt. Wie daar niet aan lijkt te gaan voldoen, zal aanvullende opdrachten krijgen.

Studenten krijgen de mogelijkheid om aan een portfolio te werken waarbij actieve deelname aan landelijke remonstrantse activiteiten en activiteiten van het Arminius Instituut ook punten worden toegekend die meetellen als onderdeel van dit studieonderdeel.

Het ingewikkelde is dat dit studieonderdeel een combinatie is van curriculum (bijv. een onderdeel als voordrachttraining) en van gemeenschapsvorming. Dat laatste is niet voorbij of afgerond als de 6 ECTS gehaald zijn, maar blijft van belang tot aan het proponentsexamen. Deze aanscherping is enkel bedoeld om een minimum beter te waarborgen.

6. Proponentsexamen

De seminariumopleiding wordt afgerond met het proponentsexamen. Dat vindt plaats in 'de uitgebreide Curatorenvergadering', waarin, ingevolge de Kerkorde, stemgerechtigd zijn: (a) de leden van het College van Curatoren en (b) de afgevaardigden van de gemeenten. Verder maken van die vergadering deel uit, met een raadgevende stem, de aanwezige predikanten (dienstdoend en emeriti), oud-curatoren en leden van de Commissie tot de Zaken (het dagelijks bestuur van de Broederschap).

In het proponentsexamen zijn verschillende zaken gecombineerd – het heeft een academisch en een kerkelijk aspect. Enerzijds vormt het de afronding van de studie aan het Seminarium, de finale test of alle vakken die daartoe behoren naar behoren zijn bestudeerd. Anderzijds vormt het de toegang tot 'het ambt van proponent of predikant' binnen de Broederschap.

Het is de laatste toets die hoogleraar en curatoren afnemen (een 'eindgesprek'). Naar de Broederschap toe functioneert het als een presentatie en een toelatingsgesprek. Daarbij spelen,

naast een indruk van het wetenschappelijk en theologisch gehalte, vooral ook aspecten als 'communicatief vermogen', 'een adequate attitude om in het predikantswerk te functioneren'. Het examen duurt een uur. Om te beginnen wordt de kandidaat gevraagd zichzelf kort voor te stellen. Vervolgens komt, gedurende ongeveer de helft van de resterende tijd, de afstudeerscriptie aan de orde (zie ook aldaar). Deze betreft een van de terreinen van de seminariumstudie: systematische of bijbelse theologie, praktische theologie, of de geschiedenis en grondslagen van de Broederschap. Daarnaast worden de student tevoren twee vragen of stellingen voorgelegd op de studieterrainen die buiten de scriptie vallen. Die worden achtereenvolgens aan de orde gesteld: de kandidaat wordt uitgenodigd ongeveer zeven minuten op elke vraag/ stelling in te gaan; dat leidt tot een gedachtenwisseling.

Wat de scriptie betreft: de kandidaat heeft daarvan een korte samenvatting gemaakt, die tevoren is rondgestuurd bij de convocatie van het examen. In het gesprek over de scriptie kunnen, naast de leden van het curatorium, ook andere leden van de uitgebreide curatorenvergadering worden betrokken. Het gesprek met de kandidaat over de beide vragen of stellingen wordt in de regel uitsluitend door hoogleraar en curatoren gevoerd.

Bij het examen kunnen enige buitenstaanders (familie, kennissen, medestudenten) worden toegelaten, maar in principe heeft het examen een besloten karakter. Uiteraard zijn diegenen die geen deel uitmaken van de officiële 'uitgebreide curatorenvergadering' niet aanwezig bij de nabespreking, waarin de officiële vergadering zich een oordeel vormt over het afgelegde examen.

Is het examen met goed gevolg afgelegd, dan volgt de bekendmaking van de uitslag en een korte plechtigheid, waarin de kandidaat bevestigd wordt in het ambt van proponent van de Remonstrantse Broederschap. Die bekendmaking en die plechtigheid zijn openbare aangelegenheden: een wijdere kring van familieleden, bekenden, belangstellenden is welkom.

7. Voorwaarden en kosten

Het College van Curatoren beslist over de toelating van de studenten. Wie tot de studie wordt toegelaten betaalt eenmalig € 257,50 als inschrijvingsgeld. Per kwartaal wordt een studiebijdrage geïnd van de ingeschreven studenten. Wie elders al collegegeld verschuldigd is, is gedurende die periode vrijgesteld van betaling. De hoogte van de studiebijdrage en de precieze voorwaarden kunnen worden opgevraagd bij het seminarium. De bijdrage voor de gehele periode 2019-2020 wordt in september 2019 vastgesteld.

Voor de mogelijkheid om modules te volgen als contractonderwijs (onder voorwaarden en tegen betaling) kan contact worden opgenomen met het seminarium.

Bijlagen

- a. Opleidingsovereenkomst Remonstrants Seminarium tweejarige Masterroute*
- b. Stagegids 2019-2020 (separaat bijgevoegd)*

*Voor vragen en contact: Elza Kuyk, e.kuijk@vu.nl
wetenschappelijk coördinator, aanwezig donderdag en vrijdag*

Opleidingsovereenkomst Remonstrants Seminarium tweejarige Masterroute
periode september 2019 - augustus 2020

naam
staf seminarium
datum

De inschrijving als student aan het seminarium wordt voortgezet / gaat in op 2019,
op basis van toelating door het College van Curatoren dd.

Voor het onderdeel VU-eejarige master Spiritual Care is vastgesteld dat deze
opleiding:

- 0 momenteel wordt gevolgd / voortgezet
- 0 wordt gevolgd in studiejaar 2019-2020
- 0 dat vrijstelling wordt verleend op basis van *(behaalde overeenkomstige
masteropleiding vermelden en kopie van diploma toevoegen)*
.....

Voor het curriculumdeel dat we “seminariumjaar” noemen, geldt:

- 0 deelname aan de seminariumbijeenkomsten en de daaraan verbonden
studieopdrachten
- 0 deelname aan het gehele studieprogramma
- 0 vrijstelling voor
- 0 voor dit studiejaar een selectie uit het studieprogramma, te weten:
.....
.....
.....
.....

Specifieke afspraken en/of te vermelden persoonlijke omstandigheden:

.....
.....

Handtekening

.....

Handtekening namens de staf van het seminarium

.....